

**Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту**

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ІВАНОВА АЛІНА ЄВГЕНІЇВНА

УДК 657.2:378.14

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З
ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ В ЗАКЛАДАХ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Аліна ІВАНОВА

Науковий керівник
Ярмолюк Олена Феліксівна
кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2023

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету

Рецензент: к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту Поліського національного університету Олександр ВІЛЕНЧУК

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Голова комісії _____

(підпис)

_____ Тетяна ГАЙДУЧОК _____

(прізвище та ініціали)

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту № 9 від 12 грудня 2023 року

В.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Наталія МАЛЮГА _____

(підпис)

«12» грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) ІВАНОВА Аліна Євгеніївна захистила кваліфікаційну роботу з оцінкою за шкалою: сума балів за 100-бальною шкалою _____, за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____

(підпис)

_____ Ганна МАЙДУДА _____

(прізвище та ініціали)

Анотація

Іванова А.Є. Організація обліку і аналізу розрахунків з постачальниками та замовниками в закладах вищої освіти. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 071 – облік і оподаткування. – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2023.

У кваліфікаційній роботі розглянуто систему організації обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та замовниками згідно вимог чинного законодавства.

В процесі дослідження доведено, що облік, контроль та аналіз розрахунків з постачальниками і замовниками є важливою складовою ефективного управління діяльністю вищих навчальних закладів. Встановлено, що матеріальне забезпечення університету залежить від його фінансування та надходжень від замовників освітніх послуг.

Виконання наукового дослідження сприяло розробці організаційних основ облікового процесу та аналізу розрахунків з постачальниками та замовниками.

На основі кошторисної документації проведений аналіз динаміки надходжень та видатків Житомирського державного університету імені Івана Франка у частині розрахунків з постачальниками та замовниками. Доведено, що своєчасні розрахунки дозволяють закладам вищої освіти забезпечити оптимальне використання обмежених фінансових ресурсів, надати доступ до сучасного навчального обладнання та ресурсів, що значно підвищує рівень та якість освіти.

Ключові слова: постачальники, замовники, облік, аналіз, університет.

Abstract

Ivanova A. Organization of accounting and analysis of settlements with suppliers and customers in institutions of higher education. - Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 071 - accounting and taxation. – Polissia National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2023.

In the qualification work, the system of accounting and analysis of settlements with suppliers and customers in accordance with the requirements of current legislation is considered.

In the process of research, it was proved that accounting, control and analysis of payments with suppliers and customers is an important component of effective management of the activities of higher educational institutions. It has been established that the financial support of the university depends on its funding and income from customers of educational services.

Carrying out scientific research contributed to the development of the organizational foundations of the accounting process and the analysis of settlements with suppliers and customers.

Based on the estimated documentation, an analysis of the dynamics of revenues and expenditures of Ivan Franko Zhytomyr State University in terms of payments with suppliers and customers was carried out. It has been proven that timely calculations allow higher education institutions to ensure optimal use of limited financial resources, provide access to modern educational equipment and resources, which significantly increases the level and quality of education.

Keywords: suppliers, customers, accounting, analysis, university.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ЗАМОВНИКАМИ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАЛІННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	
1.1. Економічний зміст розрахунків з постачальниками та замовниками...	9
1.2. Організація обліку розрахунків з постачальниками та замовниками...	13
1.3. Характеристика розрахунків з постачальниками і замовниками у Житомирському державному університеті імені Івана Франка.....	17
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	23
2.1. Завдання і роль системи обліку розрахунків з постачальниками та замовниками в Житомирському державному університеті імені Івана Франка.....	23
2.2. Облік розрахунків з постачальниками та замовниками в Житомирському державному університеті імені Івана Франка.....	25
2.3. Аналіз розрахунків з постачальниками та замовниками в Житомирському державному університеті імені Івана Франка.....	31
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	40
ДОДАТКИ.....	43

ВСТУП

Актуальність теми. Розрахунки з постачальниками та замовниками в закладах вищої освіти є важливою складовою механізму регулювання освітньої та наукової діяльності. Ефективні розрахунки дозволяють закладам вищої освіти забезпечити оптимальне використання обмежених фінансових ресурсів, надати доступ до сучасного навчального обладнання та ресурсів, що значно підвищує рівень та якість освіти.

У процесі своєї діяльності заклади вищої освіти здійснюють широкий спектр господарських операцій, пов'язаних з розрахунками з постачальниками та замовниками. Ці операції охоплюють закупівлю товарів, робіт і послуг, надання освітніх послуг та інших видів діяльності, а також розрахунки за отримані кредити та позики. Розрахунки з постачальниками сприяють встановленню стабільних і взаємовигідних відносин з партнерами, що може вплинути на умови постачання та сприяти отриманню знижок. Саме тому правильна організація обліку та аналізу цих операцій є важливою умовою забезпечення фінансової стабільності та ефективності діяльності закладів вищої освіти.

Особливо актуальною ця тема є в умовах сучасної економічної ситуації в Україні, адже заклади вищої освіти стикаються з нестачею фінансових ресурсів, зростаючою конкуренцією на ринку освітніх послуг. Все це вимагає ефективного управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, потребує пошуку нових контрагентів та оптимізації умов розрахунків з ними.

Мета і завдання дослідження. Мета даної кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних та методичних засад та розробці практичних рекомендацій з вдосконалення обліку й аналізу розрахунків з постачальниками та замовниками в закладах вищої освіти.

Для досягнення мети у кваліфікаційній роботі встановлено та вирішено наступні завдання:

- дослідити економічний зміст розрахунків з постачальниками та замовниками;
- обґрунтувати особливості організації обліку розрахунків з постачальниками та замовниками в бюджетних установах;
- проаналізувати господарську діяльність Житомирського державного університету імені Івана Франка;
- визначити завдання та роль системи обліку і аналізу розрахунків в закладах вищої освіти;
- розглянути особливості обліку розрахунків з постачальниками та замовниками в Житомирському державному університеті імені Івана Франка та провести їх аналіз.

Об'єктом дослідження є діяльність Житомирського державного університету імені Івана Франка у частині проведення розрахунків з постачальниками та замовниками.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні аспекти бухгалтерського обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та замовниками.

Методи дослідження дипломної роботи. У процесі дослідження використовувались наукові методи, які ґрунтуються на системному аналізі економічних явищ та процесів. За допомогою діалектичного, історичного та логічного методів наукового пізнання, наявних методик обліку розрахунків з постачальниками і замовниками, розкрито їх значення для бюджетних установ та обґрунтовано шляхи вдосконалення обліку. Методи спостереження, групування, аналогії, порівняння, конкретизації, абстрагування, аналізу та вибірки бухгалтерських рахунків були використані для вирішення завдань фінансового та управлінського обліку у частині бюджетування розрахунків з постачальниками і замовниками, та дослідження питань методики та організації їх аналізу.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правове забезпечення обліку в Україні, національні стандарти бухгалтерського обліку в

державному секторі, постанови Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, наукові праці з питань обліку і аналізу розрахунків з постачальниками і замовниками, облікові відомості та звітні дані досліджуваного підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що їх втілення на практиці допоможе покращити методологію та організацію обліку й аналізу розрахунків з постачальниками та замовниками в закладах вищої освіти. Впровадження результатів дослідження дозволить підвищити аналітичність облікової інформації, поглибити аналіз та контроль за розрахунками в установах бюджетної сфери.

Структура кваліфікаційної роботи включає вступ, два розділи, висновки та список використаних джерел (25 джерела). Загальний обсяг роботи складає 41 сторінка. У роботі міститься 5 рисунків, 11 таблиць та 7 додатків.

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ЗАМОВНИКАМИ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Економічний зміст розрахунків з постачальниками та замовниками

Військові дії, що відбуваються в Україні, негативно впливають на розрахунки з контрагентами і, як наслідок, на економіку держави в цілому. У більшості контрагентів бюджетних установ виникає проблема зі своєчасними виплатами. В результаті збільшується кредиторська заборгованість перед постачальниками та підрядниками, зменшується фінансування головного розпорядника коштів бюджетної установи.

На рис. 1.1 та рис. 1.2 розглянемо виконання бюджету за доходами та видатками станом на липень 2023 року.

Рис. 1.1. Виконання бюджету за доходами (станом на липень 2023 р.)

Джерело: [21]

Як бачимо, виконання державного бюджету за видатками у липні 2023 року здійснено лише на 56,9%, відтак, решта - 43,1% лишається нереалізованим Державною казначейською службою України та знаходиться у кредиторській заборгованості [17].

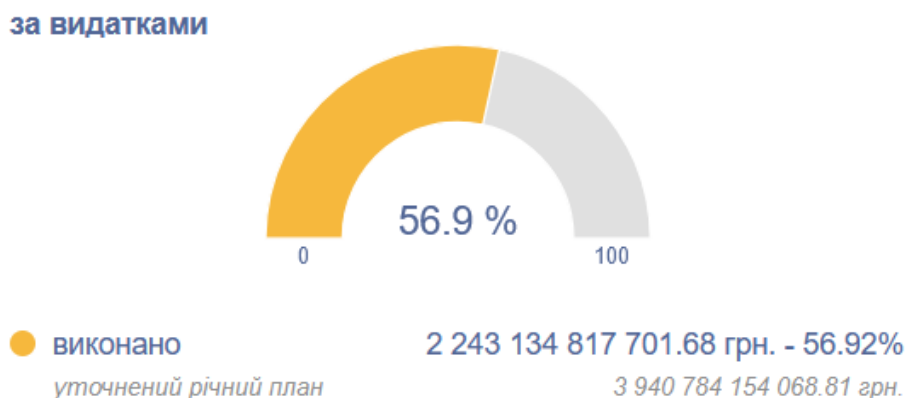

Рис. 1.2. Виконання бюджету за видатками (станом на липень 2023 р.)

Джерело: [21]

Формування та використання видатків бюджетної установи відіграє важливу роль у системі регулювання соціально-економічного розвитку країни, оскільки за допомогою бюджетних коштів забезпечується фінансування окремих галузей: охорони здоров'я, освіти, органів правопорядку, обороноздатності держави тощо. Видатки бюджетних установ забезпечують виконання програм соціального, економічного та культурного розвитку країни, мають вплив на підвищення рівня доходів і якість життя громадян.

Значна частина видатків у бюджетних установах пов'язана із закупівлями матеріальних цінностей, обладнання, запасів та оплатою послуг, суб'єктами таких операцій є постачальники та підрядники.

Постачальник – це будь-яка фізична особа, фізична особа - підприємець або юридична особа, що постачає товар чи надає послуги замовнику згідно з договором [19].

Основну класифікацію постачальників розглянемо в таблиці 1.1.

Представлена класифікація постачальників може бути використана для аналізу їхніх характеристик, а також для вибору найбільш оптимальних постачальників для підприємства-замовника.

Класифікація постачальників за критеріями

Критерій	Вид постачальника
<i>Характер (статус)</i>	постачальники-виробники, постачальники-посередники
<i>Місцезнаходження</i>	місцеві, зарубіжні
<i>Відношення до господарської системи</i>	внутрішні, зовнішні
<i>Тривалість комерційних зв'язків</i>	постійні, непостійні
<i>Форми власності</i>	фізичні особи, юридичні особи
<i>Інші критерії</i>	За галуззю діяльності, за ціною продукції тощо

Джерело: узагальнено автором

Надходження до бюджетних установ здійснюються із загального фонду державного або місцевого бюджетів. Однак до спеціального фонду грошові кошти надходять в результаті діяльності установи та мають спеціальне призначення. Взаємодія між бюджетними установами та їх замовниками є ключовою для забезпечення ефективного використання бюджетних ресурсів у відповідності з місією та завданнями бюджетної організації.

Замовник – це орган державної влади чи місцевого самоврядування, а також юридичні особи або їх об'єднання, які діють в інтересах держави в питаннях держзакупівель товарів і послуг [20].

Отже, доходи та видатки бюджетної установи неодмінно пов'язані із розрахунками з контрагентами – постачальниками та замовниками.

Розрахунки з контрагентами - це господарські операції, які виникають у процесі господарської діяльності підприємства внаслідок придбання товарів, робіт або послуг від інших суб'єктів господарювання.

Розрахунки з контрагентами є важливим елементом господарської діяльності підприємства. Вони забезпечують безперебійне постачання підприємству необхідних товарів, робіт або послуг, а також своєчасне виконання фінансових зобов'язань.

Розглянемо детальніше класифікацію розрахунків з контрагентами за критеріями (табл. 1.2).

Класифікація розрахунків з контрагентами за критеріями

Критерій	Вид постачальника
За характером операції	за товари, роботи послуги; за авансами; за позиками; за податками і платежами; інші розрахунки
За строком погашення	поточні, довгострокові
За правовою природою	за договорами, за односторонніми зобов'язаннями
За способом оплати	готівковою формою, безготівковою формою
За місцем здійснення	в Україні, закордоном

Джерело: узагальнено автором

Придбання за плату у постачальника – це основний напрямок надходження запасів чи надання послуги бюджетній установі. Розрахунки з постачальниками є кредиторською заборгованістю за товари, роботи, послуги у разі здійснення подальшої оплати або іншого погашення зобов'язань. За умови здійснення передоплати – за авансами виданими в бухгалтерському обліку виникає дебіторська заборгованість.

Конкретний перелік постачальників та замовників у вищих навчальних закладах залежить від їхньої спеціалізації, масштабів діяльності та інших факторів.

Придбання матеріалів, обладнання, запасів чи оплата послуг, необхідні для господарської діяльності установи, здійснюється за рахунок поточних видатків. Розглянемо в таблиці 1.3 економічну класифікацію видатків бюджету на закупівлю.

Таблиця 1.3

Економічна класифікація видатків бюджету на закупівлю

№	Код	Найменування
1.	2210	Предмети, матеріали, обладнання та інвентар
2.	2220	Медикаменти та перев'язувальні матеріали
3.	2230	Продукти харчування
4.	2240	Оплата послуг (окрім комунальних)
5.	2271	Оплата теплопостачання
6.	2272	Оплата водовідведення та водопостачання
7.	2273	Оплата електроенергії
8.	2274	Оплата природного газу
9.	2275	Оплата інших енергоносіїв (зокрема вивіз та захоронення сміття)

№	Код	Найменування
Капітальні видатки		
10.	3110	Придбання обладнання і предметів довгострокового користування
11.	3121	Капітальне будівництво (придбання) житла
12.	3122	Капітальне будівництво (придбання) інших об'єктів
13.	3131	Капітальний ремонт житлового фонду (приміщень)
14.	3132	Капітальний ремонт інших об'єктів
15.	3141	Реконструкція житлового фонду (приміщень)
16.	3142	Реконструкція інших об'єктів
17.	3143	Реставрація пам'яток культури, історії та архітектури
18.	3160	Придбання землі та нематеріальних активів

Джерело: узагальнено автором

Таким чином, видатки на закупівлю канцтоварів, марок, талонів на бензин, запчастин для автомобіля, будівельних матеріалів для господарської діяльності, миючих засобів, МШП тощо здійснюються за КЕКВ 2210 «Предмети, матеріали, обладнання, інвентар».

Видатки за КЕКВ 2220 «Медикаменти та перев'язувальні матеріальні» застосовують для закупівлі лікарських засобів, перев'язувальних матеріалів і дрібного медичного інвентарю. Закупівлю продуктів харчування проводять за кодом економічної класифікації видатків «2230».

Якщо ж видатки стосуються таких наданих послуг, як поточний ремонт, реконструкція, капітальний ремонт, модернізація, у такому разі витрати формують за рахунок капітальних видатків за відповідними КЕКВ. Оплату послуг доставки здійснюють окремо, тому й видатки на такі цілі проводять відокремлено – за кодом економічної класифікації видатків 2240 «Оплата послуг (крім комунальних).

1.2. Організація обліку розрахунків з постачальниками та замовниками

Організація обліку розрахунків в бюджетних установах - це сукупність заходів, спрямованих на створення та забезпечення ефективного функціонування системи обліку розрахунків та контролю за ними.

Організація забезпечення бухгалтерського обліку – це система облікового механізму, висвітлення головних завдань, функцій та його змісту, впорядкування підрозділів, що відповідальні за облік та контроль на підприємстві, визначення основних функцій бухгалтерії та інших підрозділів з управління та контролю, врегулювання праці фахівців з обліку.

Функціонування облікового апарату і здійснення облікового процесу розрахунків з контрагентами у бюджетних установах регламентовано низкою нормативно-правових документів. Так, фінансування підприємств бюджетної сфери здійснюється на основі Бюджетного кодексу України [1]. Це основний документ, яким регулюється бюджетний процес в Україні. До того ж, розроблено чимало підзаконних актів, які забезпечують виконання положень вказаного Кодексу.

Крім цього, слід врахувати, що бюджетна установа має загальний та спеціальний фонди, що складаються із дохідних та витратних частини. В дохідній – визначена кількість коштів, запланована на покриття витрат бюджетної установи, а у витратній – зазначається запланована сума витрат згідно кошторису в розрізі кодів їх бюджетної класифікації.

Коди класифікації не встановлюються бюджетними організаціями самостійно, а визначаються Наказом Мінфіну № 11 від 14 січня 2011 р. [3].

Важливе значення для організації обліку розрахунків з постачальниками та замовниками в бюджетних установах мають Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі [6]. Ключовими серед них є:

- НП(С)БОДС №128 «Зобов'язання»: визначає методологічні засади формування в системі бухгалтерського обліку інформації про зобов'язання, умовні зобов'язання та умовні активи ті її розкриття у фінансовій звітності [12];

- НП(С)БОДС №134 «Фінансові інструменти»: регламентує методологічні засади формування в системі обліку інформації про фінансові інструменти ті її розкриття у фінансовій звітності [13].

Серед інших нормативних документів, які приймають участь у врегулюванні розрахунків з контрагентами, можна виділити:

- Порядок №372 [14], яким встановлено методологічні засади формування в обліку інформації про операції з грошовими коштами, розрахунками із дебіторами та кредиторами бюджетних установ в національній валюті;

- Положення №879 [15], яке визначає механізм проведення інвентаризації активів і зобов'язань та оформлення підсумкових результатів;

- Порядок №309 [16], розроблений з метою забезпечення здійснення контролю органами Державної казначейської служби України при взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками і одержувачами коштів державного та місцевих бюджетів, які перебувають на казначейському обслуговуванні, управління бюджетними коштами та удосконалення механізмів їх використання.

Основним плановим документом, що надає бюджетній установі повноваження на одержання доходів та здійснення видатків з метою виконання нею своїх функцій та досягнення цілей, визначених на рік відповідно до бюджетного призначення [5], є кошторис бюджетної установи (додатки А-В). Нормативним документом, що визначає послідовність складання кошторисів, є Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ № 228 від 28 лютого 2002 р. [4].

Оплата коштів бюджетної установи здійснюється на основі затверджених на початок року кошторисів через органи Державного казначейства, відповідно до Порядку №1407 від 24 грудня 2012 р. [22].

Оскільки наразі діє воєнний стан, оплата розрахунків здійснюється бюджетними установами згідно постанови Кабміну України №590 від 09 червня 2021 р. [23], відповідно до якої усі платежі проводяться по черговому за ступенем важливості. Першочерговими вважаються платежі із виплати заробітної плати, стипендії, виплат на харчування студентам-сиротам тощо.

У Постанові є детальний список платежів, які здійснюються у другу чергу, зокрема, це оплата матеріалів для ремонту водо- тепло-, електро-, газопостачання та для підготовки до опалювального сезону; оплата матеріалів та обладнання для облаштування укриттів тощо. Платежі, що не належать до першої та другої черг, відносяться до кредиторської заборгованості.

Метою організації обліку розрахунків в бюджетних установах є забезпечення достовірності та своєчасності даних про розрахунки з контрагентами, а також їх повноти і відповідності вимогам законодавства.

Серед основних завдань організації обліку розрахунків в бюджетних установах можна виділити:

- встановлення та забезпечення чіткого порядку документування розрахункових операцій;
- створення ефективної системи зберігання та захисту документів, пов'язаних з розрахунками;
- організація своєчасного та правильного відображення розрахункових операцій у бухгалтерському обліку;
- забезпечення контролю за розрахунками з контрагентами.

Для налагодження роботи бухгалтерії та забезпечення організації бухгалтерського обліку будь-кого підприємства, необхідно розробити облікову політику, закріпити функції й завдання структурних підрозділів за допомогою установчих та інших внутрішніх документів:

- Статуту;
- Колективного договору;
- Правил внутрішнього розпорядку;
- Інструкції з діловодства;
- Положення про бухгалтерію;
- Посадових інструкцій бухгалтерів;
- Графіку виходу на роботу;

- Графіку проведення інвентаризації;
- Графіку виконання тих чи інших облікових робіт тощо.

Інформація щодо облікового процесу може формуватися не лише в бухгалтерії, а й надходити з інших структурних підрозділів системи управління, що зобов'язує чіткого визначення головних завдань та функцій кожного з працівників цих підрозділів.

Отже, регламентація розрахунків з постачальниками та замовниками здійснюється на державному рівні, проте правила ведення обліку конкретизуються бюджетною установою залежно від галузі та умов діяльності, кваліфікації персоналу, технічного забезпечення тощо.

1.3. Характеристика розрахунків з постачальниками і замовниками у Житомирському державному університеті імені Івана Франка

Житомирський державний університет імені Івана Франка освітню та наукову діяльність здійснює відповідно до Статуту, затвердженого наказом МОН від 21 лютого 2022 р. №215, та забезпечує замовникам здобуття вищої освіти відповідного ступеня.

Характеристика Житомирського державного університету імені Івана Франка представлена в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Класифікаційні ознаки Житомирського державного університету імені Івана Франка

Найменування установи	Житомирський державний університет імені Івана Франка / Zhytomyr Ivan Franko State
Код ЄДРПОУ	02125208
Форма власності	Державна
Група	Освіта
КВЕД	85.42
Юридична адреса	вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Житомирська область, 10008

Джерело: сформовано автором за [25]

Згідно з Положенням про облікову політику Житомирського державного університету імені Івана Франка, розрахунки з постачальниками та підрядниками можуть бути пов'язані з матеріальними витратами, які здійснюються університетом у процесі основної діяльності; із виконанням програм, наприклад, на придбання обладнання, інвентарю (за винятком капітальних витрат), предметів та матеріалів, продуктів харчування, медикаментів; витратами на оплату послуг, одержаних від сторонніх контрагентів (у тому числі комунальних); із матеріальними витратами, що виникають у процесі надання послуг та виконання робіт; витрат на оплату послуг, отриманих від сторонніх установ, підприємств тощо.

Постачальниками у вищих навчальних закладах можуть бути виробники обладнання та матеріалів для навчання, зокрема:

- виробники комп'ютерів, ноутбуків, планшетів, інших технічних засобів навчання;
- виробники навчальних посібників, підручників, методичних матеріалів;
- виробники обладнання для лабораторій, майстерень, спортивних залів тощо.

Постачальниками послуг в університеті є:

- постачальники харчування;
- постачальники послуг з утримання будівель та споруд;
- постачальники послуг з охорони;
- постачальники послуг з перевезення;
- постачальники послуг з інформаційних технологій;
- постачальники послуг з проведення наукових досліджень тощо.

Замовниками у вищих навчальних закладах здебільшого є: студенти, які замовляють освітні послуги, а також послуги з харчування, проживання, культурно-масових заходів; працівники вищих навчальних закладів, які замовляють послуги з харчування, проживання, культурно-масових заходів; бюджети різних рівнів, які замовляють освітні послуги; зарубіжні партнери, у

частині одержання послуг з проведення наукових досліджень, стажування, обміну студентами тощо.

Надходження та видатки загального фонду університету щороку зростають (табл. 1.5). Так, фінансування від головного розпорядника коштів по загальному фонду (КПК 2201160) зросло у 2020-2022 рр. на 53,35%. По спеціальному фонду (КПК 2201160) надходження та видатки відповідно скоротились майже вдвічі.

Таблиця 1.5

Аналіз кошторису Житомирського державного університету імені Івана Франка за 2020-2022 р., тис. грн.

Найменування	Рядок кошторису	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Зміна показників		
					+	.	Відхилення, %
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Надходження спеціального фонду КПК 2201160							
<i>Надходження коштів із спеціального фонду</i>	<i>x</i>	96725,10	59279,00	49987,60	<i>x</i>	46737,5	-48,32
Усього за розділом I	x	96725,10	59279,00	49987,60	x	46737,5	-48,32
II. Видатки та надання кредитів спеціального фонду КПК 2201160							
<i>Поточні видатки</i>	<i>2000</i>	95675,10	57779,00	49487,60	<i>x</i>	46187,5	-48,32
Використання товарів і послуг	2200	95675,10	57779,00	49487,60	x	46187,5	-48,32
<i>Капітальні видатки</i>	<i>3000</i>	1050,00	1500,00	500,00	<i>x</i>	550,0	-52,38
Капітальні трансферти	3200	1050,00	1500,00	500,00	x	550,0	-52,38
Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	3210	1050,00	1500,00	x	x		
Усього за розділом II	x	96725,10	59279,00	49987,60	x	46737,5	-48,32
I. Надходження загального фонду КПК 2201160							
<i>Надходження коштів</i>	<i>x</i>	80811,70	109448,00	123922,50	43110,8	<i>x</i>	53,35
Усього за розділом I	x	80811,70	109448,00	123922,50	43110,8	x	53,35
II. Видатки та надання кредитів загального фонду КПК 2201160							
<i>Поточні видатки</i>	<i>2000</i>	80811,70	109448,00	123922,50	43110,8	<i>x</i>	53,35
Використання товарів і послуг	2200	80811,70	109448,00	123922,50	43110,8	x	53,35
Усього за розділом II	x	80811,70	109448,00	123922,50	43110,8	x	53,35

Джерело: сформовано автором за [25]

Обліковуюються доходи та витрати за обмінними та необмінними операціями, за окремими бюджетними програмами, фондами бюджету (загальним та спеціальним) та видами діяльності.

У зв'язку зі збройною агресією росії проти України Житомирським державним університетом у 2022 році не проводився капітальний ремонт, реконструкції будівель та споруд, інженерних мереж. Діяльність університету здійснювалась в межах Постанови Кабінету міністрів України №590 від 09 червня 2021 року [23].

Були виконані роботи по поточному ремонту огорожувальних конструкцій із залученням підрядних організацій, на суму 49,3 тис. грн. Для безперебійного функціонування та покращення умов навчання студентів і праці співробітників у 2022 році були закуплені необхідні матеріали та оплачені послуги (крім комунальних) в сумі 3100,3 тис. грн.

Житомирським державним університетом імені Івана Франка було сплачено підрядникам за:

- послуги з акредитації 93,4 тис. грн. ;
- технічне обслуговування ліфтів, виготовлення технічної документації на будівлі, обслуговування охоронної сигналізації 294,3 тис. грн.;
- обслуговування програмного забезпечення (в тому числі ЄДЕБО) 211,1 тис грн.;
- заміну тепло лічильників 70,0 тис. грн.;
- послуги зв'язку та інтернету 76,7 тис. грн. тощо.

У 2022 році Житомирським державним університетом імені Івана Франка було придбано наступні матеріали:

- будівельні – на суму 379,9 тис. грн.;
- електроматеріали 571,9 тис. грн.;
- сантехнічне обладнання, водонагрівачі для гуртожитків та навчальних корпусів 311,6 тис. грн.;
- дезінфікуючі та миючі засоби 32,8 тис. грн.;

- витратні матеріали для поліграфічного центру 94,8 тис. грн.;
- студентські квитки 96,0 тис. грн.;
- канцелярські товари 410,1 тис. грн. ;
- паливно-мастильні матеріали, запчастини 332,6 тис грн. ;
- засоби (обладнання для обробітку земельних ділянок 25,1 тис. грн.

Суттєва частина видатків університету спрямовується на оплату послуг за спожиті енергоресурси. Розглянемо таблицю 2.5, де показано кількість споживання енергоресурсів та сплата за них у 2018-2022 рр.

Таблиця 2.5.

**Аналіз споживання енергоресурсів Житомирським державним
університетом імені Івана Франка у 2018-2022 рр.**

Енергоресурс	Одиниці	2018	2019	2020	2021	2022
Опалення (КЕКВ 2271)						
Навчальні корпуси	<i>Гкал</i>	2404,70	2349,80	1721,50	1925,64	1869,14
	<i>грн</i>	4404718,00	3864731,00	2263906,00	4486052,96	6237728,06
Гуртожитки	<i>Гкал</i>	2472,60	2069,00	2270,80	2139,24	2177,13
	<i>грн</i>	3129581,00	3275129,00	3116900,00	3946726,75	3943578,63
Електроенергія (КЕКВ 2273)						
Навчальні корпуси	<i>кВтгод</i>	331786,00	33702,00	181288,00	254760,00	233911,00
	<i>грн</i>	944164,00	1019790,00	546464,79	1379218,59	1488428,88
Гуртожитки	<i>кВтгод</i>	1699986,00	1699823,00	1311945,00	1387073,00	1041882,00
	<i>грн</i>	1556833,00	1516983,00	1159887,19	2236704,12	1685310,58
Газ (КЕКВ 2274)						
Навчальні корпуси	<i>м³</i>	5867,00	4114,00	1937,00	3632,50	3475,30
	<i>грн</i>	70624,00	45310,00	22460,29	45457,31	59186,51
Гуртожитки		7625,00	9995,00	7639,00	5527,00	1686,74
	<i>грн</i>	55754,00	13432,00	49250,89	40172,75	13434,39
Водопостачання (КЕКВ 2272)						
Навчальні корпуси	<i>м³</i>	9158,00	4896,00	3798,00	4125,00	3175,00
	<i>грн</i>	58177,00	38705,69	43153,81	59504,10	57248,41
Гуртожитки		53631,00	58064,00	38874,00	38690,00	26818,00
	<i>грн</i>	382402,00	484682,21	439373,51	529824,34	480094,72
Водовідведення (КЕКВ 2272)						
Навчальні корпуси	<i>м³</i>	10702,00	4654,00	3734,00	3923,09	2648,00
	<i>грн</i>	85131,00	69828,21	45890,88	61276,49	50442,40
Гуртожитки	<i>м³</i>	53631,00	58064,00	38874,00	38690,00	26818,00
	<i>грн</i>	429755,00	548652,48	511425,43	604156,88	509095,03
Разом	<i>грн</i>	11117129,0	10877253,6	8198712,8	13388094,3	14524547,6

Джерело: сформовано автором

З таблиці 2.5 видно, що у 2022 році на енергоресурси було витрачено на 3,4 млн. грн. (на 30,7%) більше, ніж у 2018 грн. та більше на 6,3 млн.грн. (на 77,1%) у порівнянні з 2020 роком. Найбільше виділено коштів на водопостачання та водовідведення, найменше витрачено коштів на постачання та розподіл природного газу.

Отже, Житомирський державний університет імені Івана Франка займається освітньою та науковою діяльністю, яка забезпечує здобуття замовниками вищої освіти відповідного наукового ступеня за обраними ними спеціальностями та освітніми програмами, та приймає участь у забезпеченні економічного та суспільного розвитку держави. Розрахунки з постачальниками та підрядниками переважно пов'язані з матеріальними витратами, які здійснюються університетом у процесі основної діяльності, та витратами на оплату послуг за спожиті енергоресурси.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Завдання і роль системи обліку розрахунків з постачальниками та замовниками в Житомирському державному університеті імені Івана Франка

Необхідною передумовою якісної освітньої діяльності є дотримання вищим навчальним закладом вимог щодо належного матеріального забезпечення, зокрема:

- матеріально-технічного;
- навчально-методичного;
- інформаційного забезпечення [17].

Виконання зазначених вимог безпосередньо пов'язане із розрахунками з постачальниками та замовниками у Житомирському державному університеті імені Івана Франка.

Серед основних завдань бухгалтерського обліку у частині розрахунків з контрагентами в університеті можна виокремити:

- дотримання чинного законодавства операцій з постачальниками та замовниками (зокрема, Бюджетного та Податкового кодексів України тощо);
- належне оформлення первинних документів з поставки матеріальних цінностей;
- додержання дисципліни виконання фінансово-розрахункових операцій, зокрема за укладеними угодами з постачальниками, платіжними інструкціями згідно наданих актів виконаних робіт та накладних;
- контроль за дотриманням правильності оцінки матеріалів, одержаних під час товарообмінних операцій, згідно товарно-транспортних накладних;
- оприбуткування отриманих цінностей і облік спожитих робіт чи послуг в меморіальних ордерах, внесення кореспонденції субрахунків до головної книги;

- своєчасне визнання кредиторської заборгованості в накопичувальній відомості №6 «Розрахунки з кредиторами» та відображення в балансі університету;

- правильне та своєчасне відображення в обліку зобов'язань;
- аналіз платоспроможності;
- внесення залишків за субрахунками до головної книги;
- належне віддзеркалення узагальненої інформації в регістрах бухгалтерського обліку та фінансовій звітності університету.

Житомирський державний університет імені Івана Франка повинен забезпечити студентів та науково-педагогічний персонал усім необхідним для освітнього процесу та проживання. Відтак, процес придбання передбачає закупівлю комп'ютерних класів, хімічних реактивів для проведення лабораторних робіт, наукової літератури та мультимедійного обладнання, облаштування укріттів, закупівлю меблів для комфортного проживання в гуртожитках тощо.

У вищих навчальних закладах замовниками послуг є фізичні особи та організації, які потребують випускників з певними навичками та знаннями. Вони можуть бути потенційними роботодавцями, державними органами, громадськими організаціями або навіть самими студентами.

Основними запитами щодо участі замовників у навчальній діяльності Житомирського державного університету імені Івана Франка є:

- забезпечення відповідності освітніх програм потребам ринку праці. Замовники можуть надавати закладам вищої освіти інформацію про вимоги до випускників, а також брати участь у розробці та атестації освітніх програм;
- участь у формуванні навчального процесу. Замовники можуть рекомендувати викладачів, розробляти навчальні матеріали та проводити навчальні екскурсії;
- оцінка якості освіти. Замовники беруть участь у атестації освітніх закладів, а також проводять власні оцінки якості освіти.

Роль замовників у вищій освіті є вкрай важливою, оскільки вони допомагають забезпечити відповідність освітніх програм потребам ринку праці та гарантують, що випускники володіють необхідними навичками та знаннями.

Таким чином, замовники є не лише контрагентами університету, а й учасниками освітнього процесу.

Замовники можуть приймати участь у навчальній та науковій діяльності наступним чином:

- підприємства можуть надавати робоче місце для стажування студентів та набуття практичного досвіду;
- державні органи можуть фінансувати дослідження та розробки в університетах;
- громадські організації можуть брати участь у розробці навчальних програм, які відповідають їхнім цілям.

Отже, залучення замовників до вищої освіти є ефективним способом забезпечення якості освіти та її відповідності потребам суспільства.

2.2. Облік розрахунків з постачальниками та замовниками в Житомирському державному університеті імені Івана Франка

Первинний облік в бюджетних установах є початковим етапом в управлінні фінансовою діяльністю організації. Цей облік є основою для подальших фінансових та бухгалтерських відомостей бюджетної установи, оскільки відображає первинні (початкові) дані щодо фінансових транзакцій.

Основними первинними документами для розрахунків з постачальниками та замовниками є договір та підтверджуючий документ факту оплати – платіжна інструкція або квитанція, рахунки-фактури, накладні, касові ордери, розпорядження про виплати тощо.

Договір поставки товару, протокол розкриття тендерних закупівель, договір попередньої оплати та специфікація товару представлені у Додатках Г-Ж.

Житомирський державний університет імені Івана Франка використовує план рахунків, розроблений для бюджетних установ.

Планом рахунків передбачений окремий клас рахунків для обліку зобов'язань бюджетних установ – клас 6 «Зобов'язання», зокрема, для розрахунків з постачальниками та підрядниками виділений рахунок 621, субрахунок 6211. Для обліку умовних зобов'язань передбачений окремий рахунок, закріплений у розділі 2 «Позабалансові рахунки» Плану рахунків [7].

Порядок обліку розрахунків за придбані запаси чи надані послуги залежать від способу їх здійснення, зокрема:

- розрахунки на умовах попередньої оплати, що відображається на субрахунку 2113 «Розрахунки за авансами, виданими постачальникам, підрядникам за товари, роботи, послуги»;
- на умовах післяплати – за субрахунком 6211 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»;
- через підзвітних осіб за субрахунком 2116 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з підзвітними особами».

Отже, за придбані за плату товари чи послуги зараховують на баланс установи у кореспонденції з переліченими вище субрахунками.

Кореспонденцію рахунків щодо надходження основних засобів за грошові кошти представимо у таблиці 2.1.

Як видно з таблиці 2.1, Житомирський державний університет імені Івана Франка запланував придбати лічильник тепла за рахунок загального фонду вартістю 25,0 тис. грн. З цією метою був укладений договір з постачальником на визначену суму. Відповідно до наданих документів університет перерахував кошти постачальнику за надходження даного товару.

Таблиця 2.1

**Типова кореспонденція з надходження основних засобів у
Житомирському державному університеті імені Івана Франка**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція субрахунків		Сума, грн.	№ меморіального ордеру
		дебет	кредит		
1.	Отримано на загальний фонд асигнування для придбання лічильника тепла	2313	5411	25000,00	2
2.	Перераховано аванс постачальнику (25000*30%)	2113	2313	7500,00	2,4
3.	Отримано лічильник від постачальника	1311	6211	25000,00	6
4.	Зменшено перед постачальником заборгованість на суму сплаченого авансу	6211	2113	7500,00	4,6
5.	Здійснено остаточний розрахунок за лічильник тепла	6211	2313	17500,00	2,6

Джерело: сформовано автором

Отже, придбання університетом теплового лічильника було заплановано та проведено за КЕКВ 2210.

Кореспонденцію рахунків за розрахунками з підрядниками за улаштування лічильника розглянемо в таблиці 2.2

Таблиця 2.2

**Кореспонденція рахунків з оплати послуг у Житомирському державному
університеті імені Івана Франка**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція субрахунків		Сума, грн.	№ меморіального ордеру
		дебет	кредит		
1.	Отримано на загальний фонд асигнування для оплати послуг з улаштування лічильника тепла	2313	7011	7500,00	2
2.	Надано послуги зі встановлення лічильника	1312	6211	7500,00	6
3.	Перераховано оплату постачальнику за надані послуги	6211	2313	7500,00	2,6

Джерело: сформовано автором

Університет при передачі лічильника виконавцю послуг для проведення повірки, параметризації та встановлення використав рахунок 6211, вартість даної послуги становила 7,5 тис. грн. Зазначена господарська операція відповідає КЕКВ 2240.

Після опломбування та прийняття до розрахунків (уведення в експлуатацію) тепловий лічильник було зараховано до складу основних засобів на рахунок 1312 (а не на матеріальні витрати по загальному фонду 8013, як зазвичай списуються послуги).

Як і всі бюджетні установи, головний розпорядник коштів університету – Міністерство освіти України, фінансує капітальний та поточний ремонт, реконструкцію будівель. Типову кореспонденцію рахунків щодо капітального ремонту підрядним способом представимо в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Кореспонденція субрахунків оплати капітального ремонту підрядним особам у Житомирському державному університеті імені Івана Франка

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція субрахунків		Сума, грн.	№ меморіального ордеру
		дебет	кредит		
1.	Отримано по загальному фонду асигнування від головного розпорядника коштів, пов'язані з капітальним ремонтом, у тому числі із виготовленням проектно-кошторисної документації	2313	7011	63600,00	2
2.	Виконані роботи підрядником з виготовлення проектно-кошторисної документації на капітальний ремонт	8013	6211	63600,00	6
3.	Перераховано кошти підряднику	6211	2313	63600,00	2,6
4.	Надано аванс підряднику	2113	2313	171000,00	2,4
5.	Виконано роботи з капітального ремонту навчального корпусу №1	8013	6211	171000,00	6
6.	Зменшено суму заборгованості перед підрядною організацією на суму виплаченого авансу	6211	2313	171000,00	4,6
7.	Переведено остаточний розрахунок	6211	2313	39900,00	2,6

Джерело: сформовано автором

На замовлення бюджетної організації було виготовлено проектно-кошторисну документацію для проведення капітального ремонту навчального корпусу №1. Актом про приймання проектно-вишукувальної, науково-технічної продукції оформлено прийняття робіт з проектно-кошторисної документації, після чого була здійснена остаточна оплата за виконані роботи підряднику.

Після проведення капітального ремонту обов'язково підрядником складається Акт приймання виконаних будівельних робіт за формою №КБ-2в та виписується Довідка про вартість виконаних будівельних робіт та витрати за формою №КБ-3. Окремо формується Акт приймання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів та проводиться остаточний розрахунок.

Усі роботи з проведення капітального ремонту навчального корпусу №1 здійснено за КЕКВ 3132 «Капітальний ремонт інших об'єктів».

Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України №1070 від 04 грудня 2019 року [10] у певних випадках Житомирським державним університетом здійснюється попередня оплата контрагентами. Наприклад, у разі придбання природного газу у природних монополістів – постачальників, періодичних видань для бібліотечного фонду, журналів і газет для адміністративно-господарської частини (бухгалтерії, відділу кадрів, планового відділу та відділу з державної закупівлі тощо).

Постанова №1070 [10] передбачає, що головний розпорядник бюджетних коштів розробляє положення про попередню оплату товарів, робіт і послуг, які контрагенти мають поставити, надати або виконати, протягом поточного чи наступного бюджетного періоду.

Своє рішення головний розпорядник ухвалює з огляду на реальний стан постачання товарів (виконаних робіт, наданих послуг), помісячний розподіл бюджетних асигнувань, цикл виробництва, сезонність робіт. Головний розпорядник несе відповідальність за прийняте рішення та

гарантує результативне, ефективне, цільове використання бюджетних коштів відповідно до вимог Бюджетного кодексу України.

При цьому розмір попередньої оплати може становити від 1% до 100%. Наприклад, для періодичних видань – 100%; матеріалів для капітального ремонту – 30%; послуг за участь у семінарах, конференціях – 15% [11].

Для таких розрахунків оформлюється договір про попередню оплату товарів чи послуг за відповідним КЕКВ, на підставі якого формується реєстр бюджетних зобов'язань, а згідно рахунка-фактури здійснюється оплата через Казначейство.

Оскільки з Казначейством бюджетні організації працюють дистанційно у «Системі дистанційного обслуговування. Клієнт-Казначейство» університет підкріплює разом з фінансовими документами скан-копію рахунка-фактури.

Кореспонденцію субрахунків на умовах попередньої оплати наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

**Кореспонденція субрахунків на умовах попередньої оплати у
Житомирському державному університеті імені Івана Франка**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція субрахунків		Сума, грн.	№ меморіального ордеру
		дебет	кредит		
1.	Перераховано постачальнику суму попередньої оплати за рахунок спеціального фонду на періодичні видання по КЕКВ 2210	2113	2313/1	30000,00	3
2.	Перераховано постачальнику суму попередньої оплати за рахунок спеціального фонду на періодичні видання по КЕКВ 3110	2113	2313/1	68000,00	3
3.	Взято на облік дебіторську заборгованість періодичні видання по КЕКВ 2210	2113	6211	30000,00	4
4.	Взято на дебіторську заборгованість періодичні видання по КЕКВ 3110	2911	6211	68000,00	4
5.	Списання дебіторської заборгованості в січні місяці наступного звітнього року по КЕКВ 2210	8113	2113	1710,00	4

6.	Списання дебіторської заборгованості в січні місяці наступного звітнього року по КЕКВ 3110	1311	2911	2290,00	4
----	--	------	------	---------	---

Джерело: сформовано автором

Для закриття попередньої плати в Державному Казначействі України потрібно надати оригінал накладної, згідно якої за певний проміжок часу було отримано університетом періодичні видання (зокрема щомісячно), де на суму накладної закривається дебіторська заборгованість.

У разі незакриття дебіторської заборгованості та відсутності підтверджуючих документів, Казначейство оформлює бюджетне попередження, наслідком якої є закриття всіх казначейських рахунків, які має бюджетна установа, доки дане порушення не буде усунуто.

Наказом Міністерства фінансів України від 08.09.2017 року №755 [8], затверджено меморіальні ордери, які використовуються бюджетними установами. Для узагальнення операцій на рахунку 6211, університет використовує університет меморіальний ордер №б «Накопичувальна відомість за розрахунками з кредиторами». У даному ордері відображаються проводки щодо отримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, необоротних активів, малоцінних швидкозношувальних предметів, запасів, а також суми нарахування за отримані послуги чи роботи.

Видатки університету відображаються в меморіальних ордерах 2 або 3, в залежності від того, з якого фонду здійснювалась оплата. Якщо із загального фонду – використовується обліковий реєстр №2, якщо по спеціальному фонду – меморіальний ордер №3. Отже, у зазначених накопичувальних відомостях, можна відстежити розрахунки з постачальниками та підрядниками та перевірити наявність оплати постачальникам.

У балансі Житомирського державного університету імені Івана Франка розрахунки з постачальниками та підрядниками формуються у частині активу в рядку 1125 «Розрахунки за товари, роботи та послуги» у разі переplate за надані послуги. Попередня оплата також формується у дебетовій частині балансу: якщо КЕКВ 3110 – у рядку 1130 «За виданими авансами», якщо ж це матеріали чи послуги, що відразу відносяться на витрати (рахунок 2911), – у рядку 1200 «Витрати майбутніх періодів».

Надходження від замовників за рахунком 2111 відображають у дебетовій частині балансу у рядку 1500 «Інша поточна заборгованість». У разі переplate замовників (рахунок 6911), інформацію записують у рядок 1700 «Дохід майбутніх періодів» до пасиву балансу.

Витрати на послуги, роботи та товари віддзеркалюються у пасиві балансу установи – рядку 1545 «Розрахунки за товари, роботи та послуги».

Отже, провівши дослідження, можна сказати, що Житомирський державний університет імені Івана Франка здійснює документальне оформлення розрахунків з постачальниками та замовниками відповідно до чинних норм та законів. Використання сучасних програмних рішень для автоматизації процесів обліку і розрахунків – «Система дистанційного обслуговування. Клієнт-Казначейство» – значно полегшує рутинні завдання та дозволяє зосередитися на стратегічних аспектах управління. Електронні платежі зменшують час, необхідний для оплати, та усуває ризики, пов'язані зі зберіганням і обробкою паперових документів.

Разом з тим, з метою покращання розрахунків з контрагентами та уникнення заборгованості, вважаємо за доцільне в обліковій політиці прописати детальну класифікацію дебіторської та кредиторської заборгованості та розкрити випадки, за яких заборгованість вважатиметься безнадійною; у договорах вказувати чіткі терміни виконання зобов'язань та погашення заборгованості, а також прописувати наслідки та відповідальність сторін у разі їх порушення.

Для того, щоб усі розрахунки відповідали бюджетним обмеженням та стандартам, доцільно розробити систему запобігання можливості зловживання або шахрайства шляхом чіткого розподілу обов'язків між працівниками, відповідальними за різні етапи обліку та оплати. Імплементация зазначених заходів сприятиме створенню більш ефективної та прозорої системи управління обліком розрахунків у бюджетних установах.

2.3. Аналіз розрахунків з постачальниками та замовниками в Житомирському державному університеті імені Івана Франка

Аналіз розрахунків з постачальниками та замовниками в бюджетних установах є важливою складовою фінансового управління та контролю. Інструменти аналізу дозволяють ефективно вивчати та контролювати витрати, забезпечуючи ефективне використання бюджетних ресурсів. Основними інструментами аналізу, які можуть бути використані є: бюджетний аналіз (його планування, порівняння фактичних та планових показників); системи управління закупівлями (електронні системи закупівель, контрольні механізми); аналіз ризиків (їх оцінка у закупівельній діяльності; створення стратегій управління ризиками); аудит постачальників (зокрема, перевірка фінансової стійкості, оцінка дотримання стандартів якості та етики); системи обліку та звітності тощо.

Ці інструменти допомагають бюджетним установам ефективно управляти фінансовими ресурсами, мінімізувати ризики та забезпечувати транспарентність у відносинах з постачальниками та замовниками.

Оскільки всі видатки у бюджетних установах формуються на основі надходжень, проведемо аналіз надходжень по спеціальному фонду (КПК 2201160) згідно кошторису Житомирського державного університету імені Івана Франка в динаміці за останні три роки (табл. 2.6).

**Аналіз уточненого кошторису Житомирського державного університету
імені Івана Франка за 2020-2022 р., тис. грн**

Найменування	Рядок кошторису	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Зміна показників		
					+	-	Відхилення, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Надходження спеціального фонду КПК 2201160							
Надходження коштів із спеціального фонду, у тому числі	x	48180,76	47483,06	49302,21	1120,45	x	2,33
Надходження від сплати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством	25010000	48180,76	47483,06	49301,21	1120,45	x	2,33
Надходження від сплати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із їх основною діяльністю	25010100	38569,59	35837,99	35661,01	x	2908,58	-7,54
Надходження бюджетних установ від додаткової (господарської діяльності)	25010200	9220,69	11296,44	13477,62	4256,93	x	46,17
Плата за оренду майна бюджетних установ	25010300	390,51	348,63	162,58	x	227,93	-58,37
Інші джерела власних надходжень бюджетних установ	x	x	x	x	x	x	
Усього за розділом	x	48180,76	47483,06	49302,21	1121,45	x	2,33

Джерело: сформовано автором за [25]

Розглянувши таблицю аналізу надходжень по кошторису спеціального фонду Житомирського державного університету імені Івана Франка, можна зробити такі висновки:

- надходження у 2022 році від основної діяльності закладу, пов'язаної з навчанням, підвищенням кваліфікації педпрацівників, наданням архівних довідок тощо (код доходів 25010100) скоротились у порівнянні з 2020 роком на 7,54%;
- надходження від додаткової діяльності – від проживання в гуртожитках, надання поліграфічних послуг (код доходів 25010200) зросли у 2022 році на 46,17%;
- доходи від плати за оренду (код доходів 22010300) вдвічі стали меншими за досліджуваний період.

Даний аналіз дає зрозуміти, що для збільшення надходжень від замовників, слід збільшити нарахування за навчання та оренду, в результаті чого збільшиться платоспроможність університету.

Наочне зображення динаміки надходжень за кодами доходів у 2020-2022 роках представлено на рис. 2.1.

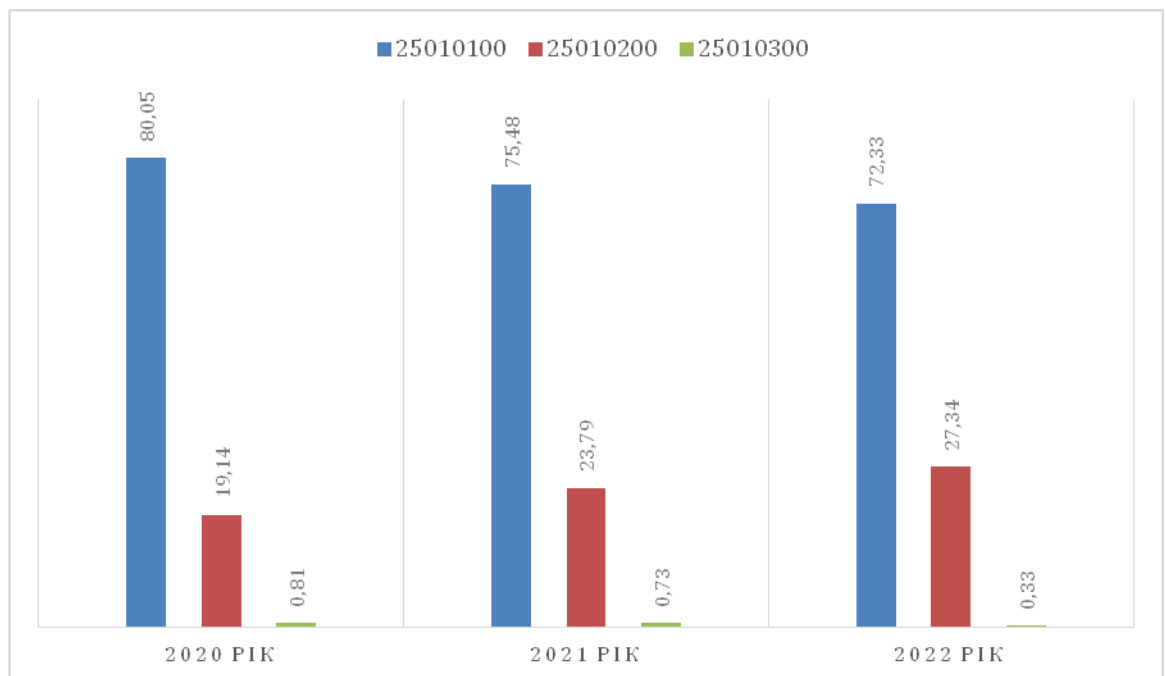

Рис. 2.1. Динаміка надходжень від замовників по спеціальному фонду з 2020-2022 рр. в Житомирському державному університеті імені Івана Франка

Джерело: сформовано автором за [25]

У структурі надходжень за 2020 – 2022 рр. доходи від додаткової діяльності зросли на 8,2 %, що відбулось за рахунок скорочення доходів від основної діяльності на 7,7% та скорочення доходів від оренди – на 0,5%.

Структуру та динаміку видатків по загальному та спеціальному фондах за розрахунками з постачальниками та підрядниками у Житомирському державному університеті представимо на рис. 2.2, рис. 2.3.

Рис. 2.2. Структура видатків Житомирського державного університету за розрахунками з постачальниками та підрядниками у 2022 році

Джерело: сформовано автором за [25]

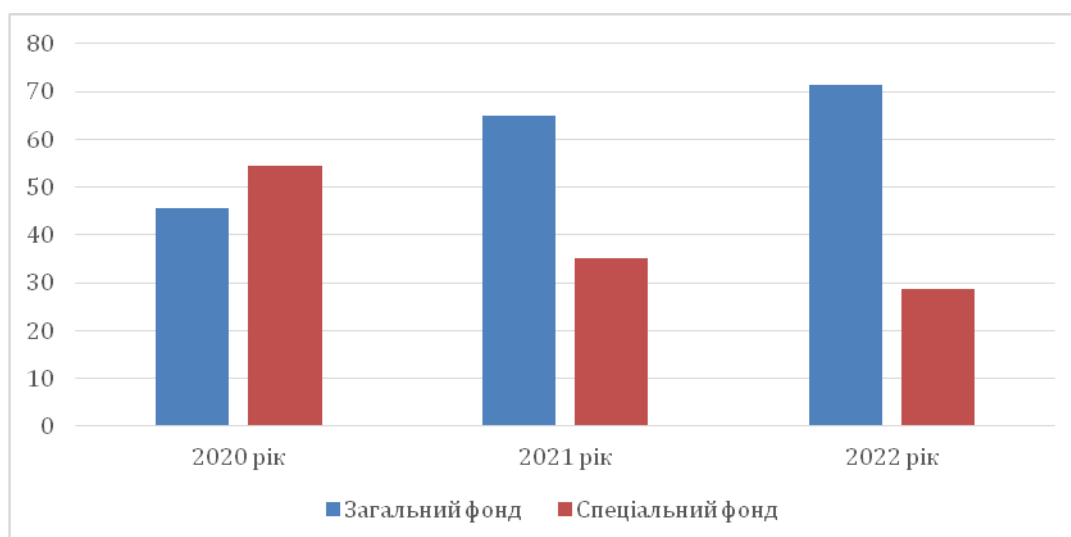

Рис. 2.3. Динаміка запланованих видатків на розрахунки з постачальниками по загальному та спеціальному фондах в Житомирському державному університеті імені Івана Франка у 2020-2022 рр.

Джерело: сформовано автором за [25]

Як бачимо з рис. 2.2, розрахунки з постачальниками та підрядниками фінансувались на 66% із загального фонду, зі спеціального фонду – на 34%.

Зазначимо, що динаміка видатків зі спеціального фонду є негативною (рис. 2.3). При цьому у 2022 році спостерігається суттєве зростання фінансування головного розпорядника коштів, у порівнянні з попередніми роками.

Таким чином, з метою запровадження ефективного механізму управління дебіторською заборгованістю необхідно постійно контролювати її динаміку та здійснити підготовку бухгалтерії та юридичної служби щодо ведення претензійно-позовної роботи бюджетної установи.

Зменшувати кредиторську заборгованість бюджетної установи сьогодні можливо шляхом вчасного та повномірною фінансування головного розпорядника коштів бюджетної установи, але доки діє воєнний стан, оплата всіх платежів здійснюється через ДКСУ відповідно до Бюджетного кодексу України та Постанови №590 [23].

Після закінчення воєнного стану необхідно здійснити інвентаризацію розрахунків з метою оцінки можливості погашення дебіторської та кредиторської заборгованості у майбутньому та за наявності списати безнадійну заборгованість.

ВИСНОВКИ

Організація обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та замовниками має важливе значення для ефективного управління надходженнями та видатками загального та спеціального фондів у закладах вищої освіти. За результатами проведеного дослідження представимо наступні висновки:

1. Доходи та видатки бюджетних установ пов'язані з розрахунками з замовниками та постачальниками. Розрахунки з постачальниками за одержані товари, роботи або послуги у разі подальшої оплати або іншого погашення зобов'язань є кредиторською заборгованістю, у випадку здійснення передоплати виникає дебіторська заборгованість за виданими авансами. Розрахунки з замовниками пов'язані зі здійсненням послуг або постачанням товарів.

2. Облік розрахунків з постачальниками та замовниками в бюджетних установах регламентований Бюджетним та Податковим кодексами, а також Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі, зокрема НП(С)БОДС №128 «Зобов'язання» та іншими нормативно-правовими документами.

3. Житомирський державний університет імені Івана Франка здійснює освітню та наукову діяльність, та надає замовникам освітні послуги зі здобуття відповідного наукового ступеня за обраними ними освітніми програмами й спеціальностями. Замовниками послуг є фізичні особи та підприємства й організації, які потребують випускників з певними навичками та знаннями. Замовники є учасниками освітнього процесу університету, що сприяє підвищенню якості освіти та її адаптації потребам суспільства.

4. Розрахунки з постачальниками та підрядниками переважно пов'язані з витратами матеріально-технічного, навчально-методичного та інформаційного забезпечення, а також витратами на оплату комунальних послуг та послуг за спожиті енергоресурси (постачання теплової енергії,

водовідведення та водопостачання, постачання електроенергії та її розподіл, постачання природного газу та його транспортування, вивезення сміття та послугу з надання доступу до Інтернету), що пов'язані зі здійсненням основної та додаткової діяльності.

5. Житомирський державний університет імені Івана Франка здійснює документальне оформлення розрахунків з постачальниками та замовниками відповідно до чинних норм та законів. Згідно Плану рахунків бюджетного обліку розрахунки з постачальниками та замовниками обліковують на рахунку 6211 – на умовах післяплати, а на умовах передоплати 2113. Узагальнюється інформація в меморіальному ордері №6 Накопичувальній відомості «Розрахунки з підрядниками та замовниками» та балансі бюджетної установи.

6. Житомирський державний університет імені Івана Франка використовує кошти загального та спеціального фондів на видатки для господарських потреб. У 2022 році розрахунки з постачальниками та підрядниками фінансувались на 66% із загального фонду, зі спеціального фонду – на 34%. Спостерігається суттєве зростання фінансування головного розпорядника коштів у порівнянні з попередніми роками. У структурі надходжень по спеціальному фонду у 2020 – 2022 рр. доходи від основної діяльності скоротились на 7,7%, доходи від додаткової діяльності зросли на 8,2 %.

7. В університеті використовується сучасне програмне забезпечення для автоматизації процесів обліку і розрахунків – «Система дистанційного обслуговування. Клієнт-Казначейство». Електронні платежі зменшують час, необхідний для оплати, та усувають ризики, пов'язані зі зберіганням і обробкою паперових документів. З метою покращання розрахунків з контрагентами та уникнення заборгованості вважаємо за доцільне постійно контролювати її динаміку. В обліковій політиці потрібно детально класифікувати дебіторську та кредиторську заборгованість та розкрити випадки, за яких заборгованість вважатиметься безнадійною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 року № 2456-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 31.10.2023).
2. Податковий кодекс України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 31.10.2023).
3. Про бюджетну класифікацію: Наказ Міністерства фінансів України № 11 від 14.01.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11#Text> (дата звернення: 31.10.2023)
4. Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ: Постанова Кабінету Міністрів України № 228 від 28.02.2002 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.10.2023).
5. Лень В.С. Облік у бюджетних установах : Навчальний посібник. 2016. 560 с.
6. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі. Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja> (дата звернення: 31.10.2023)
7. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі: Наказ Міністерства Фінансів України від 31.12.2013 р. № 1203 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text> (дата звернення: 31.10.2023).
8. Про затвердження типових форм меморіальних ордерів, інших облікових реєстрів суб'єктів державного сектору та їх складання. Наказ Міністерства фінансів України від 08.09.2017 р. №755. URL: <https://pravo.uteka.ua/doc/pro-zatverdzhennya-tipovix-form-memoralnix-orderiv-inshix-oblikovix-registriv-derzhavnogo-sektoru-ta-poryadku-ix-skladannya> (дата звернення: 14.11.2023).

9. Про облікову політику: Положення Житомирського державного університету імені Івана Франка від 26.02.2021 р.

10. Деякі питання здійснення розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закуповуються за бюджетні кошти. Постанова Кабінету міністрів України №1070 від 04.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1070-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 17.11.2023).

11. Положення про попередню оплату в бюджетних установах – зразок. URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/768-poloiennya-pro-poperednyu-oplatu-y-budietnih-ustanovah---zrazok>. (дата звернення 17.11.2023).

12. Зобов'язання: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі №128 від 24.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0093-11#Text> (дата звернення 17.11.2023).

13. Фінансові інструменти: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі №134 від 18.05.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-12#Text> (дата звернення 17.11.2023).

14. Порядок бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ від 02.04.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0426-14#Text> (дата звернення 17.11.2023).

15. Про інвентаризацію активів та зобов'язань. Постанова Кабінету міністрів України від 02.09.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 17.11.2023).

16. Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України. Порядок Кабінету міністрів України від 02.03.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0419-12#Text> (дата звернення 17.11.2023).

17. Іванова А. Є. Облік кредиторської заборгованості в бюджетних установах. Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу : зб. праць

учасників II Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 листоп. 2023 р.). Житомир : Поліський національний університет. 2023. С. 237 – 239.

18. Роз'яснення щодо особливостей здійснення публічних закупівель на дії правового режиму воєнного стану. URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/roz-yasnennyya-shchodo-osoblivostey-zdiysnennyya-publichnyh-zakupivel-na-period-diji-pravovogo-rezhimu-voyennogo-stanu-vid-mertu>. (дата звернення 09.12.2023 р.).

19. Про затвердження примірної методики визначення очікуваної вартості предмета закупівлі. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України №275 від 18.02.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0275915-20#Text>. (дата звернення 17.12.2023 р.).

20. Що таке замовник? URL: <https://smarttender.biz/terminy/view/zamovnyk/>. (дата звернення 17.12.2023 р.).

21. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=7&year=2023&budgetType=CONSOLIDATED> (дата звернення 17.12.2023 р.).

22. Про затвердження Порядку Казначейського обслуговування державного бюджету за витратами №1407 від 24.12.2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13#Text> (дата звернення 31.10.2023 р.) (дата звернення 17.12.2023 р.)

23. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в мовах воєнного стану. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 17.12.2023 р.).

24. Іванова А.Є. Прибуток та порядок його розподілу в державних підприємствах. Студентські наукові читання: 2021. Мат. конф. першого туру Всеукр. конкурсу студ. наук. робіт Поліського нац. ун-ту, 23 листоп. 2020 р. Житомир : Поліський нац. ун-т. 2021. С. 145-149.

25. Офіційний сайт Житомирського державного університету імені Івана Франка. URL: <https://zu.edu.ua/offic.html>.

ДОДАТКИ